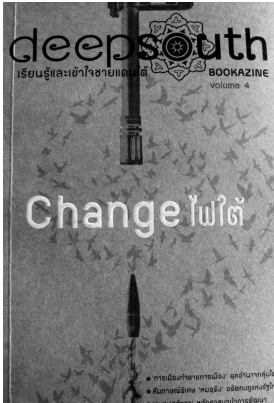

แนะนำหนังสือ “Change ไฟใต้”

ณัฐพจน์ ยืนยง*

สถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้หรือที่มักเรียกว่า “ไฟใต้” นั้น เป็นเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดภาคใต้ของไทย ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ นาทวี เทพา และสะบ้าย้อย มีตั้งแต่การลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิดที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง มีการเคลื่อนไหวเพื่อต้องการแบ่งแยกดินแดนมาเป็นระยะเวลานานหลายทศวรรษ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2548 พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเวลานั้น ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดิน

ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อรับมือกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ยะลา นราธิวาสและปัตตานี ประกอบกับเมื่อ 19 กันยายน 2549 ได้เกิดการรัฐประหารขึ้น ทำให้พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ต้องพ้นจากตำแหน่ง แต่สถานการณ์ก็ยังคงดำเนินต่อไป และทวีความรุนแรงขึ้น ในการดำเนินการกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น คณะผู้ยึดอำนาจการปกครองคาดว่าสันติภาพจะกลับคืนสู่ภูมิภาคภายในปี 2551 และในรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งก็มั่นใจว่าจะนำสันติภาพสู่ภูมิภาคในไม่ช้า แต่ไม่เป็นเช่นนั้น ความรุนแรงได้เพิ่มขึ้น จวบจนกระทั่งรัฐบาลปัจจุบันสถานการณ์ความไม่สงบก็ยังเกิดและมีความรุนแรงมากขึ้น

Change ไฟใต้ เป็นหนังสือจัดทำโดยศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) ที่มีเนื้อหาสื่อถึงเรื่องราวเกี่ยวกับชายแดนภาคใต้หลากหลายมิติ ในที่นี้คงไม่สามารถกล่าวได้ครบ แต่จะขอกล่าวถึงความน่าสนใจที่คิดว่ามีประโยชน์ให้ความรู้แง่คิดมุมมอง ซึ่งบางประเด็นนั้นแม้แต่ตัวผู้วิจารณ์เองก็เพิ่งจะรู้

ประการแรก การนำเสนอให้เห็นถึงแนวทางการต่อสู้จากคำบอกเล่าของผู้ที่เกี่ยวข้องและ

* นักวิจัยประจำศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้สัมผัสกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนในอดีต สรายุทธ สกลนาสันติศาสน์ หรือ หมออิง ถูกทางการไทยตั้งข้อหาว่าเป็นกบฏ จนต้องหลบหนีไปและถูกทางการมาเลเซียจับกุมตัวส่งกลับมา และถูกศาลตัดสินให้รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลา 31 ปี จากการนำประท้วงไม่ให้ห้ามมัสยิดหรือเซ่นเซ่นเทียนเป็นโบราณสถานในปี 2530-2533 ในอดีตการต่อสู้ของขบวนการฯ ไม่นิยมมวลชน ใช้แนวทาง “ชาตินิยม” (การต่อสู้ จงรักภักดีตลอดจนการเสียสละเพื่อชาติของตนเอง เหนือสิ่งอื่นใดเป็นค่านิยมและวิธีการที่จะทำให้ชาติมีความสมบูรณ์พูนสุข ถือว่าชาติของตนต้องเหนือกว่าชาติอื่นใด) ด้วยการปลุกฝังความเป็นชาตินิยมมาตั้งแต่เป็นเด็ก มีการฝึกแบบทหาร เป้าหมายคือ การแบ่งแยกดินแดน บนพื้นฐานที่ว่าที่นี่เป็นประเทศมุสลิม ไทยเอาไปจึงต้องเอาคืนมา การอบรมสั่งสอนจะไม่เอาหลักใหญ่ของศาสนามาพูดกัน เอาแต่ส่วนที่เป็นส่วนย่อยของศาสนาและแทรกแนวคิดความเป็นชาตินิยม และการบิดเบือนทำให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มาตลอด จากการเข้าร่วมขบวนการฯ ทำให้หมออิงเข้าใจว่า การใช้แนวทางชาตินิยมในการต่อสู้ไม่สามารถทำให้สังคมมุสลิมดีขึ้นได้ตามหลักศาสนาอิสลาม การใช้มวลชนเคลื่อนไหวทางการเมืองถือว่าเป็นมิติใหม่แทนการใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ แนวทางการต่อสู้ตามแบบของนักต่อสู้อย่างคาร์ล มาร์กซ เชกาวรา หรือของเหมา เจ๋อตุง ก็ไม่อาจนำหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับสังคมมุสลิมได้ ภายหลังได้เดินทางกลับจากอิหร่านจึงเกิดความสนใจแนวทางของชีอะห์ เมื่อทำการศึกษาพบว่า แนวทางนี้ยึดการปฏิบัติตามแนวทางของท่านศาสดา ซึ่งเมื่อเกิดความเข้าใจในศาสนาอิสลามอย่างถ่องแท้แล้ว การแบ่งแยกดินแดนก็จะหมดไป ซึ่งทฤษฎีการแบ่งแยกดินแดนไม่มีอยู่ในศาสนาอิสลาม

“สถานการณ์ต่อจากนี้อาจจะยังตรึงอยู่ในความสูญเสียไม่ต่างจากเดิม เนื่องจากแนวความคิดของการแบ่งแยกดินแดนจะยังคงดำรงอยู่ เว้นเสียแต่ว่าความเข้าใจต่อหลักการของศาสนาอิสลามทั้งหมด การแก้ปัญหาที่ได้ผล จำต้องเข้าใจถึงการทลายแนวคิดชาตินิยมต่อสู้ของปาเลสไตน์กับการต่อสู้ของปาตานีไม่เหมือนกัน” (หน้า 22-23)

ประการที่สอง “จุดเปลี่ยนทางโครงสร้างอำนาจ” หลังการทำการรัฐประหารในเดือนกันยายน 2549 และการกล่าวคำ “ขอโทษ” ของพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ต่อการปฏิบัติที่ผิดพลาดในครั้งอดีต และได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติการเชิงรุก “การเมืองนำการทหาร” ขึ้นมา เพื่อให้ความสงบกลับคืนมา ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ได้ถูกเคยใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางอุดมการณ์ของคนในชาติจนคลี่คลายมาแล้ว เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับกลุ่มที่มีความเห็นแตกต่างและเลือกใช้ความรุนแรง

ประการที่สาม ได้มีการกล่าวถึง เครื่องประดับที่มีความสำคัญต่อวัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิตของคนในชายแดนภาคใต้ อย่างเช่น ทองคำ ซึ่งถือว่าเป็นโลหะที่มีค่า มีการกล่าวกันว่า “แร่รัตนชาติ เช่น เพชร นิล จินดา มุสลิมทั้งหลายนั้นถือว่าเป็นขุมทรัพย์อันอุดมที่พระเจ้าเป็นเจ้าประทานมาให้ จากสินแร่อันเรียงรายตามสายแร่ใต้ผืนพิภพ ผ่านสภาพแรงกดดันภายใต้ผืนโลกนานชั่วกัปกลับ ปี้อัดจนผลึกแก้วใสนั้นแข็งแกร่งดั่งหิน กระทั่งมนุษย์ค้นพบและนำมาเจียรระโนหลายรูปทรงไว้ประดับประดารา่างกาย” (หน้า 109) ในวัฒนธรรมมลายูนิยมสวมใส่ทองคำกัน จากการบอกเล่าของชัยวัฒน์ ภูวรัตนกุล เจ้าของร้านทอง ชาวจีนว่าสมัยก่อนเมื่อคนมุสลิมหาเงินมาได้ก็จะไม่ไปธนาคาร ด้วยเหตุผลที่กลัวพูดกับเจ้าหน้าที่ธนาคารไม่รู้เรื่องเพราะไม่รู้หนังสือ จึงมักนิยมซื้อทองคำแท่ง และมักนิยมซื้อกับร้านที่คนขายมีอายุมากและหากร้านใดสามารถพูดมลายูได้คนมุสลิมจะนิยมซื้อ นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อในด้านการรักษาโรคว่า “ทองคำ” เป็นสื่อนำพลังงานเพื่อรักษาโรคข้อ กระดูก และเกี่ยวกับโรคฟัน โรคเกี่ยวกับเลือด และผิวหนังให้สดชื่นไม่แก่เร็ว และช่วยระบบประสาททำให้สมองทำงานได้ดีขึ้น ช่วยให้นอนหลับสบาย และอาจมีบางคนที่นี่ไม่ถึงว่า ชายแดนภาคใต้นอกจากการปลูกและกรีดยางพาราแล้วยังมีร้านทองจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นของคนจีน และถือว่าเป็นตลาดทองคำใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศ นอกจากนี้ ยังมีแหวนมลายู ซึ่งเป็นเครื่องประดับที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนมุสลิม การสวมใส่แหวนของแต่ละคนมีเป้าหมายแตกต่างกันไป บางคนใส่เพื่อรักษาโรคหรือป้องกันสัตว์ร้าย ซึ่งในศาสนาอิสลามแบ่งระหว่างความเป็นผู้ชายและผู้หญิงอย่างชัดเจน ดังนั้น เครื่องประดับที่ใช้จึงมีความแตกต่างกันไปตามบริบทความเคร่งครัดของบุคคลและสถานที่ ตัวเรือนแหวนอาจจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างตามหลักของศาสนา อย่างเช่น ผู้ชายในมาเลเซียนิยมใส่แหวนที่ผสมนาคกับเงินหรือที่มีส่วนผสมของทอง บรูไนอาจจะเป็ทองชนิดเดียวไม่ต้องมีการผสมกับโลหะอื่นก็ได้ แต่คนมุสลิมชายแดนภาคใต้เคร่งครัดมากจะนิยมสวมใส่แหวนที่เป็นเงินล้วน ๆ

“คนมลายูมุสลิมนั้นมีรายละเอียดเยอะ จนอาจจะดูว่าจุกจิก เครื่องประดับเล็ก ๆ เหล่านี้มันสะท้อนวิถีชีวิต เครื่องประดับของผู้ชายตัวเรือนต้องทำด้วยเงินเท่านั้นไม่มีทองเจือปน นาคอาจจะสวมได้บ้างแต่ต้องอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม เวลาจะละหมาดก็ต้องถอด บางคนจะไม่ยอมให้มันนาคอยู่เลย เพราะถือว่ามีทองเจือปนอยู่ ด้วยความที่มีรายละเอียดจุกจิกมากขนาดนี้ หากคนนอกวัฒนธรรมที่ไม่เข้าใจก็จะมองว่าเป็นปัญหามาก ไม่แปลกที่ปัญหาภาคใต้แก้เท่าไรก็ไม่จบสักที” (หน้า 112)

ประการสุดท้าย ในบทท้ายของเล่มซึ่งได้เอ่ยถึงการต่อสู้ของปาเลสไตน์ ซึ่งอาจถึงเป็นย่ำซีให้เห็นภาพว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรกับการต่อสู้ของปาตานี โดยที่การต่อสู้ของปาเลสไตน์นั้นเกิดจากความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ที่ทั้งสองฝ่ายอ้างสิทธิอันชอบธรรมการครอบครองดินแดนที่อยู่ระหว่างแม่น้ำจอร์แดนและทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งเป็นรากเหง้าของความรุนแรงที่ส่งผลกระทบแก่ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งได้ยืดเยื้อมาถึงปัจจุบัน

หวังว่าเรื่องราวของชายแดนภาคใต้ที่นำมาครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะให้ความรู้ แต่หากยังให้เกิดการเรียนรู้แง่คิดที่เป็นประโยชน์และเข้าใจบริบทชายแดนภาคใต้ของไทยเพิ่มขึ้นไม่มากนักน้อย ซึ่งชายแดนภาคใต้นั้นไม่ได้มีแต่เพียงเหตุการณ์ของความไม่สงบเพียงอย่างเดียว.